

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYVÁRMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA

Az »Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egylet« hivatalos közlönye.

Előfizetési Ár: Egész évre 12 K. Negyedévre 3 K. Tanítóknak, Jegyzőknek 10 K.
Egy szám ára 24 fillér.

Az »Udvarhelyvármegyei Jegyzői Egylet« hivatalos közlönye.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Kossuth-utca 14 sz. — Megjelenik minden vasárnap
Nyitólát soronként 80 fillér.

Hadigondozó szervezet Udvarhelymegyében.

A miniszteriumnak a nemzet árvái, a rokkantak és hadiözvegyek testi, lelki gondozása tárgyában kibocsátott rendelete s azzal egyidejűleg Ugron János főispánnak a megye minden igaz fiához e lapok hasábjain intézett felhívása, ez a nemzet élő lelkiismeretéhez intézett gyönyörű szózat — egy nagy és szép cselekedet, egy kormányzati mestermű, egy nagy hazafiai kötelesség teljesítése.

Fel kellene olvasni minden faluban a főispán szövegét, ki kellene azt hirdetni a templomokban a szószékről az embereknek, hogy meghallja, hogy megértse, hogy megtanulja minden magyar ember azt, mik a kötelességei a haza léteért, becsületeért, jövő nagyágáért elvérzett hősek özvegyeivel, árváival, a titáni harcokban megrokkant véreinkkel szemben, mert igaz az, hogy a mi társadalmunk — fájdalom, nagyon is kevésbé tanult belé az egyesek életviszonyait felkaroló patronage-szerű munkába. Tájékozatlan lesz azok nagy része is, a kik a legnemesebb intenczióktól eltelve állanak az ügy szolgálatába. Félő, hogy magukra hagyatva, némi ingadozó tapogatózás után a kezdet nehézségeitől, a gyors siker elmaradásától elkedvetlenedve, a régi közönybe, nemtörődömségbe esik vissza az is, a kit kellő utbagazítás mellett az áldásos munka hasznos részesévé tehetünk.

De supponáljuk a legjobb lehetőségét. Azt, hogy a községi, járási, városi és vármegyei hadigondozó bizottságok nagy kötelességeik tudatában a helyzet magaslatára emelkednek. Tegyük fel azt, hogy ezeknek a szervezeteknek az agitációja, felvilágosító, lelkesítő munkája a papok, tanítók s a vezető intelligencia tevékenységétől kísérve beleviszik a nagy magyar társadalom tudatába a hadigondozó szervezet társadalmi kötelességeit. Hogy mindenki átérzi a feladat nagyságát s megteszi a tőle telhetőt.

Ahhoz, hogy eredményt érjünk el, nemcsak a hadipártfogók és tanácsadók lelkes gárdáját, fegyelmezett hadseregét kell előtérmenünk, de szükséges a nemzet árváinak hadiözvegyek és rokkantak pontos névjegyzékeinek az elkészítése is és az illetők életviszonyainak már most, a kezdet kezdetén való megismerése, megállapítása. Ennek a lényeges feladatnak a megoldását nem szabad, nem lehet a főczél kockáztatása nélkül későbbre halasztanunk és a megszervezendő hadipártfogó és tanácsadó szervezet feladatává tennünk. Már most, a mikor összeírjuk

a nagy nemzeti kötelesség teljesítésére vállalkozó pártfogókat és tanácsadókat s őket kirendeljük a nemzet árváinak, a hadiözvegyek és rokkant hősek gyámolítására, ismerünk kell névszerint, lakóhely, családi milió és életviszonyok szerint minden árvát, minden hadiözvegyet, minden rokkantat, hogy megjelölhessük a kinevezendő pártfogók és tanácsadók működésének irányát, útját, módját, megmutathassuk nekik a segítség módjait.

Ha a hadigondozó szervezet életbeléptetésével, a hadipártfogók és tanácsadók összeírásával egyidejűleg községeinket elké-

szítjük a hadiárvák, özvegyek és rokkantak pontos listáját is, ezt a munkát, ezt az összeállítást egy arra hivatott szem és szakértő kéz községről-községekre superrevideálja s állandóan figyelje, kontrollozza az árvák, özvegyek és rokkantak sorsát, annak miként való irányítását, a pártfogók és tanácsadók tevékenységét s akkor egész munkát végzünk, a nagy feladatot sikerrel oldjuk meg s némileg lerójjuk hálánkat azokkal szemben, kiknek világraszóló hősiessége és drága vére megtartotta e szent földet nekünk szabadnak, boldognak, az idők végeigien!

Árvaház Székelyudvarhelynek.

Udvarhelyvármegye közigazgatási bizottsága mult havi ülésében Pál István apátplebános indítványára elhatározta, miszerint felirattal fordul a kormányhoz egy hadiárvaháznak Székelyudvarhelyen való létesítése végett. E lapok hasábjain ismételtelen szóváltottuk és kifejtettük azokat az érdekeket, melyek speciálisan székely szempontból ennek az árvaháznak létesítéséhez fűződnek s most, amikor a gondolat realizálásához az első fontos lépést megtettük, biztat a remény, hogy a megye közönségének kérése illetékes helyen meghallgatásra talál.

A közigazgatási bizottság Kolumbán Lajos kir. tanfelügyelőt bizta meg a közoktatásügyi miniszterhez intézendő felirat elkészítésével, s az, — amelyet a bizottság a hó 11 én tartott ülésében egyhangulag magáévá is tett — a következő:

— Az erdélyi székely fajmagyar lakosság orvóitése, az elhagyott vagy hadi árvaságra jutott gyermekek megmentése és fölnevelése, valamint a parlagon maradó tehetségek értékesítése érdekében előterjesztést teszünk, kérve, hogy a Marosvásárhelyen tervezett Székely kulturház mintájára Székelyudvarhely rendezett tanácsu városban is egy kulturház létesítését tervbe venni és ennek létesítésén érdeklőben a m. kir. öszv. miniszteriumnál közrejárni méltóztatassék.

E földnek történelmi multja tesz tanuágot, hogy népessége az ország azon kiváló lakosai közé tartozik, akik békében és harcok idején egyaránt kiérdemelték és érdemlik az elismerést és megbecsülést. E nép a békében szorgalmas, munkás, takarékos, rendre és szövetkezésre törekvő, hogy sovány termőföldjén megélhetését biztosíthassa. Szívesen és örömmel tanul, hogy tudása minden mértékét és fokozatos előhaladásával fölhasználhassa. De nemcsak észbeli képességei kiválóak, hanem közügyessége is páratlan.

A közel három évig tartó világháboruban nemcsak példát adóan harcolt és vérzett a harcmozdú amiről a 82. gyalogezred, a 22 és 24 ik honvédszolgálatok dicső hőstettei adnak legszelb bizonyosságot, de megadásal szenvedte végig a menekülés ezer veszélyét és türe a távollét keserveit úgy, hogy az egész ország figyelme rá terelődött s közvéleménnyé lett, hogy Erdély népének megmentése és kiűritése nemcsak Erdély, de a magyar államiságnak is elsőrendű érdeke.

Népünk fajt jellegének ezen biztos ismerete készíti bizottságunkat arra, hogy annak gazdasági és kulturális előhaladása érdekében minden lehetőt megtegyünk.

Nézetünk szerint Erdély ezen keleti részén Székelyudvarhely az a város, amely a székely magyarság köznevelési központja lehet, mert virágzó óvodái, állami és felekezeti elemi népia-

polái, külföldi tanfolyamokkal összekötött állami polgári leány iskolája, történelmi multu róm. kath. és református főgimnáziuma, állami főreáliskolája, kő és agyagipari szakiskolája, iparos és kereskedő tanoncz iskolája, újabban méhészettel, konyha és gyümölcs kertesszettel egybekötött rokkant iskolája van, melyek mind befogadói lehetnek a kulturház növendékeinek; a vidék pedig eléggé termékeny, a városnak Csik, Háromszék, Udvarhely vármegyének központján való fekvése színter praedestinálja arra, hogy a marosvásárhelyi kulturház mellett, mely amugy sem fogadhatná be az árvák 2 tömegét ide egy másik kulturház szervezése mondaseék ki.

A kulturháznak szervezésével nemcsak az erdélyi magyarság supremáciáját lehet biztosítani és nemcsak az elpusztulástól, esetleg elűléstől mentjük meg az ifju gyermek seregünket az életnek, de a primitív nevelés és foglalkozás helyett értékes szellemi vagy kézimunkássá is tudjuk fölnevelni az arra reászorult ifjuságunkat.

Ebből a czélból a szervezendő és megépítendő kulturházban elhelyezést nyernének elsősorban a háboru folytán apa, hivatott gondozó nélkül maradt árvák 2 éves koruktól kezdve nemí külömség nélkül.

Az óvoda kötelesek az óvodába, elemi, közép, szak, iparos és kereskedőtanoncz iskolai tanulók saját iskoláikba innen járnának, de itt találnának mindnyájan lakást, ételmezést ingyen, vagy mérsékelt áron.

A nemileg elküldött csoportok iskolai idejükön kívül munkához, hasznos házi foglalkozáshoz lennének szoktatandók. E czélból a leányok a varrás, kötés, majd beosztva sorrendbe a főzés és háztartás dolgait sajátíthatnák el és gyakorolhatnák.

A fiuk kézi munkatermekben lennének foglalkoztatandók, mely által ipari készségük és képességük ösvénye tárulhatna föl s jövőjük biztos utra lenne irányítható. A nagyobb elemi iskolai tanulók e végből szőlő, czipész és szabó munkálatokkal lennének megismerttetendők.

Létesítendő lenne a kulturházzal kapcsolatosan egy Tanoncz Otthon iparos és kereskedő tanonczok számára, kik műhely munkálataikon kívül idejüket berendezett lakásban töltenék s alkalmas vezetés és felügyelet mellett, illemtudás, szorgalmas és képzett iparosokká fejlődhetnének.

Székely földünk speciális mező gazdálkodásának fejlesztésére mintagazdasági tanfolyam lenne még szervezendő, hol ismétlődő iskolai kötelezettségük 3 éve alatt a fiu tanulók földünk gazdaságos művelésének elsajátítása mellett a 3 évre beosztva begyakorolhatnák magukat a gazdasági eszközök elkészítésében, kosár fonásban, méhészetben és méhészeti eszközök készítésében, gyümölcsészetben és a gyümölcs földolgozásában.

Az ipari pályára induló fiuk sorsa biztosít-

ható lenne az által, ha a házbau egy-egy nagyobb czipész, szabó, asztalos és lakatos mihely is elhelyezést nyerne, melyet oly bérlőknek adoznák ki, akik kötelezik magukat, hogy a szakra képzülő tanoncokat és kiképzett segédeket foglalkoztatják.

Itt a kulturházban lenne elhelyezendő a vármegyei tanítóegyesület fejlődésnek indult tantermüzeuma, továbbá a tanítók otthona, és minden esetre szervezendő volna egy nagy népkönyvtár, mert a város 10000 lakosának a nép igényének megfelelő könyvtára nincs.

A kultur házuak létesítésével sikerülne harcolni népünk árváit oly növelésben részesíteni, mely méltó lenne ahhoz az önfeláldozáshoz, melylyel védte népünk ősel hámvaitól megszentelt földjét.

Kérjük Nagyméltóságodnak a fölvetett eszme megtestesítéséhez a fontosságához mért támogatását.

A hadikárok megállapítása.

A hadikár felvevő bizottság, mint jeleztük, Székelyudvarhelyen e hó 14 ikén kezdte meg a bejelentett hadikár igények tárgyalását. A bizottság elnöke Dr. *Majthényi* Miklós polgármester; a főispán megbízásából Dr. *Mezei* Ödön, a földművelésügyi miniszter részéről *Székelyhid* Viktor gazd. felügyelő, a pénzügy miniszter megbízásából *Bánik* Gyula kataszteri főmérnök vesznek részt a bizottságban, melynek előadói tisztét Dr. *Pál* Ernő városi főügyész és *Liszló* Albert jegyző töltik be. A bizottság hirdetmények útján hívja meg naponta a felöket s elöddig mintogy 220 tételt tárgyalt le. Mindenkinek érdekében áll, hogy kárbejelentése tárgyalásán bizonyítékaival és esetleges tanuival megjelenjen, bár a bejelentett kárt a bizottság akkor is felveszi, ha a károsult a tárgyaláson nem jelent meg.

Felmentettek jelentkezése.

— Az 1865. évi január 1-je és 1899. évi december hó 31-ike között született felmentettek (tartalékosok, póttartalékosok és népfelkelők) jelentkezése. —

A város tanácsa a következő hirdetést teszi közzé:

A honvédelmi miniszter folyó évi 4100—4. eln. sz. alatt kelt rendeletével az 1865—1899. évek között született osztrák-magyar állampolgárságu, valamint bosznia hercegovinai tartományi illetőségű és a katonai (tengerészeti) vagy népfelkelési szolgálat kötelezettsége alól meghatózott vagy bizonytalan időre felmentett összes tisztak (hasonállásuak), tisztjelöltek (hasonállásuak) és legéveségi állományu egyenek összeírását elrendelte. Ezek közül a városi tanácsnál a következő egyenek tartoznak jelentkezni:

1. Mindenki, aki valamely magánüzemben, magánvállalatban, magánintézetben, pénzüzetben, magángyárban, magánutársaságban, kereskedelmi vagy iparvállalatban, csak egyedül van felmentve, legyen az akár tulajdonos vagy tisztviselő, akár alkalmazott vagy munkás stb.

2. Mindenki, aki akár saját érdekében, akár közérdekből egyenkint (egyanúleg és egyedül) mentetett fel, amennyiben nem tartozik az alább felsorolt kivételek alá.

3. Az összes mező- és erdőgazdasági szempontból felmentett egyenek.

Az 1—3 pontban felsoroltak *április hó 28 ig kötelesek jelentkezni.* Jelentkezni személyesen kell, írásbeli jelentkezésnek semmiféle közzemények között nincs helye.

A mező- és erdőgazdaságok, vagy ezek vállalatnak és üzemiének felmentett alkalmazottait azonban az illető gazdaság, vállalat, vagy üzemtulajdonos, illetőleg meghatóalmazott vezetője is bejelentheti. A személyes jelentkezés alól máskivételnek csak különösen indokolt esetekben, (betegség, hivatalos távollét) van helye. Ily esetekben a jelentkezés egy helyettes (családtag, esetleg munkaadó stb.) útján történhetik, az adatok valódiságáért és teljességéért mindazon által a jelentkezésre köteles egyén a felelős.

A jelentkezésnél fel kell mutatni a katonai okmányokat (Kinevezési okirat, hatonul, honvéd, vagy népfelkelési igazolványi könyv, népfelkelési igazolványi lap, felmentési lap, vagy felmentési rendeltetés, a katonai szolgálati alkalmasságra vonatkozó határozatot igazoló okmányok stb.) A

jelentkezés megtörténtét ezeken az okmányokon fogják igazolni.

A fenti egyeneként történi jelentkezés kötelezettsége nem vonatkozik:

az állami, törvényhatósági, városi, községi, egyházi (felekezeti) hatóságok, hivatalok és intézetek, azután az állami, városi és községi üzemek, továbbá a hajózási vállalatok és közúti vasutak felmentett személyzete;

oly magánüzem, magánvállalat, magánhivatal, magánintézet, magángyár, magánutársaság, kereskedelmi vagy iparvállalat felmentettjei, mely üzemben, vállalatban stb. egynél több egyén van felmentve (ideszámítva a vezetőt, hivatalnokot, segédeket, szolgálkat, munkásokat stb.);

a hadügyminiszterium 220 000—1916. számú jogyzékében felvett had-erogszállító üzemeknél és bányavállalatoknál alkalmazott felmentettek.

A hivatali felmentésekről a nyilvántartásra és olbírálásra szolgáló névjegyzékeket az ott felsorolt hatóságok, hivatalok, vállalatok stb. a m. kir. honvédelmi miniszter urak a részükre már megküldött 4100/4—917. eln. számú rendelet értelmében szerkesztik. A magán felmentettekről az üzem, vállalat, intézet stb. vezetője köteles névjegyzéket szerkesztetni, annak valódiságáért és teljességéért személyesen felelős. A névjegyzéket 4—4 példányban kell elkészíteni. Ebből három példány azonnal, legkésőbb azonban f. év május hó 8-áig az illetékes véleményező helyhez, főispánhoz, polgármester, kereskedelmi és iparkamara, bányahatóság stb. terjesztendő be. A negyedik névjegyzéket pedig a városi tanács-hoz kell legkésőbb f. év május hó 8-ig betorjuszteni.

A hadiszolgálatokról szóló 1912. évi LXVIII. t. cz. alapján kirendelt, de személyes szolgálatok teljesítésének kötelezettsége alól felmentett egyenek egyáltalán nem tartoznak jelentkezni. Megjegyezzük, hogy ezek a felmentések nem mentesítik az illetőket a népfelkelési bemutató szemlén való megjelenés kötelezettsége alól és ezek a felmentések amugy is hatályukat veszítik, illetve veszítették, amint az illetők az időközben megarott népfelkelési bemutató szemlén, illetőleg pótszemlén népfelkelési fegyveres szolgálatra alkalmasnak találtnak, illetve találtnak.

Minden felmentett összeírása és ellenőrzése végett ott köteles jelentkezni, amely hatóság területén felmentésének jogcíme tárgyilag ellenőrizhető, vagyis azon Székelyudvarhelyen lakó felmentettek, kiknek másutt levő üzlet, üzem, vállalat, birtok stb. indokolta nem Székelyudvarhelyen, hanem annál a hatóságnál kötelesek jelentkezni, amelynek területén az üzlet, üzem, vállalat, birtok stb. van, viszont azok a felmentettek, akik máshol laknak, ellenben felmentésük jogcíme itt bírálható el, itt van üzletük, üzemiük, vállalatuk, birtokuk stb., nem lakhelyükön, hanem Székelyudvarhelyen kötelesek jelentkezni. Azokat az egyeneket vagy főnököket, tulajdonosokat, meghatóalmazott vezetőket stb., akik ezen jelentkezést vagy bejelentést elmulasztják szigoruan megbüntetik s az illető felmentéseket hivatalból megfogják semmisíteni.

Május 1-én országos nép- és állatszámolás lesz.

A kormány a közvélemzés céljaira szükséges fontos adatok megállapítása végett országos nép- és állatszámolás megtartását elrendelte.

A rendelet szerint a népszámolás május hó első, második és harmadik napján történik és a népességét az áprillisi hó 30 iki állapot szerint írják össze. Az összeírás háziartásonként lajstromok útján történik, a férfi és női népességnek korcsoportok és fogalkozási csoportok szerint való részletezésével.

A népszámolással egyidejűleg összeírják a szarvasmarha-, ló-, sertés- és juhállományt is. Az összeírás a népszámolásnál használandó lajstromokban a tulajdonosok szerint történik.

A nép- és állatszámolással egyidejűleg meg kell állapítani a bevotott területek nagyságát is. A vetésterület felvétele gazdaságonként történik s az egyes községek (városok) határában lévő összes szántóföldterületre vonatkozik.

Az adatfelvételleket a községi előjáróságok erre a célra alkalmazandó számláló biztosok és felülvizsgáló megbízottak közreműködésével hajtják végre. A nép- és állatszámolást a férfitanítók végzik, akik munkájukért díjazást kapnak. Megbízatusukat elfogadni nem kötelesek, de ha meg-

bízatusat vállaltak, munkájukat pontosan végezni tartoznak. A tautítás a három napon szünetelhet. A számláló biztosok működésük tartalma alatt közhivatalnokoknak tekintendők.

A ki az összeírásnál valótlán adatokat közöl, vagy pedig az ellenőrzést megghiúsítja, két hónapig terjedhető elzárással és hatszáz korona pénzbírással sújtható. A rendeletet az Országos Közvélemzési Hivatal elnöke hajtja végre.

Udvarhelymegye gazdasági élete.

— A Gazdasági egyesületi titkár jelentése. —

I.

Annak a mondásnak az igazságát, hogy nincs lehetetlenség a világon, misem bizonyítja inkább, mint a százados kulturákat, ember milliókat pusztító világháború, melynek végét emberi ésszel kiszámítani nem lehet.

Kitörése előtt, hadi tudományokban jártas szakértők és laikusok, mindazt hirdették, hogy milliók hadseregekkel hosszú háborút viselni nem lehet, egyrészt az élelmezés, másrészt a harci eszközök, emberanyag utánpótlása logyözhetetlen nehézségei miatt: s ime a harmadik éve daló rettenetes mészárlás nemcsak végett nem élt, de újabb és újabb nemzeteknek belesodródásával új és új táplálékot talál, végtelen gyászba, fájdalomba merítve népek millióit, akik azon tanításon nőttek ki gyermek éveikből, hogy „szorosd felebarátodat”. Fraink, testvéreink ezrével vállanak munkaképtelen nyomorékokká, ezrével hullanak el gyilkos fegyverek tüztől, minden nép özezi a szörnyű pusztítások feletti fájdalmat, mindenki áhitja a véres küzdelem végeszakadtát, a maga idejében meg nem becsült béke megérkezését, ám a béke galambját a vad harczizaj, fegyverek dörgése, haldoklók halál-hörgése messze riasztja, a feltámadás szent ünnept öröm ünnepként még most se ünnepelehetjük. Az itthon maradtak vállaira újabb és újabb terhek nehezdednek, amelyek már majduem túlhaladják az ember munkabírásának határait, de amelyeket panasz nélkül kell elviselnünk, mert a terhek hordozásával tesszük lehetővé, hogy harczosaink győzedelmesen küzd-hessenek a hazáért, értünk itthon maradtakéért.

Nemcsoda, ha a szaporodó terhek nyomása alatt a köziránti érdeklődés, a társadalmi munkában való részvétel lanyhul, hogy a terheket az egyesek, de egész osztályok is egymás vállaira obajták áthárítani: e törekvés eredménye, hogy a megélhetés minden vonalon megdrágul, kölcsönös válsákkodás hangzik a fogyasztó és ugy az ipari mint a mezőgazdasági termelő között, egymást vádolják jogoulatlan árdrágítással, nem akarják belátni, hogy hiba van „intra et extra muros”.

Drágít az iparos, drágít a kereskedő, drágít a mezőgazda is, de az ő árdrágítása nyomába sem ér annak az áremelkedésnek, amelyet az ő szükségleteit képező cikkek elértek. A gazdával szemben mindenki szabadon szabhatja meg készletményének az árát akkor, a midőn az ő szorgalmuak minden gyümölcsé maximálva van oly árákkal, amelyek nincsenek arányban a termelés költségével, az előállításukhoz szükséges tőke, tudás és szorgalom nagyságával. Nem csoda, ha ily közzemények között az élelmi szerek termelése nem fokozódik, de sok esetben ekest mutat; az osztó igazsággal össze nem ogyoztethető az, hogy egyes osztályok reáfizessenek arra, hogy mások őket vigan kizsákmányolhassák. Ha elfogultság nélkül megvizsgáljuk az élelmi cikkek sokszor felpanaszolt magas árát, azok előállítási költségeit, és az értők megszabott árakat, azt fogjuk találni, hogy akik a maximális árakat megállapítják nem ismerik az életet, nem ismerik, vagy nem méltányolják az előállítás esélyeit, költségeit. Régeen megállapított igazság pl. az, hogy a tejgazdaság normális időkbén is tiszta haszonként legföljebb a trágya értéket adja, a mostani viszonyok között, még akkor is ha azt nem 50 fill. rel, mint nálunk,

do 60—70 fill.-el maximálják, a gazda minden literre reá fizet, csak az foglalkozik ma tejgazdasággal, aki üzemenek folytonosságát, ha veszteséggel is fenn akarja tartani, vagy a kisaját munkájának értékét nem tulajdonit, a ki a takarmányt maga termelte és azzal, hogy az neki miben áll nem törődik, a ki nem tudja kiszámítani, hogy földjében, állatállományában, a saját munkájában fekvő tőkének hány százaléka az, amit terményolért kap.

A bizonyítás vajmi könnyű. Az előző években nálunk pl. a széna mázsája 4—5 K ba került, ma 16—18 K ba, az omolkedés 400%-os, a korpa 6—8 K és árát a háboru előtt magasnak tartottuk, ma a malomban 28 K zsákolással, szállítással 30 K nál többé áll, mégis megvonnók szívesen csak volna, áremelkedése majdnem 450% os, ezzel szemben a régi 20—24 f.-es tejár mai 50—60 f.-es árral csak 250% áremelkedést mutat. Ha most még hozzá vesszük ehhez, hogy a békés időkben a 400—500 K-ás tehén élőszálya kilogrammját 80—85 fill. rel, most 500—600 f.-el kell a gazdáknak megfizetni, az áremelkedés több mint 600%-os, akkor megértjük azt, hogy nem csak a kis gazda mond le a tejelő állat-tartás luxusáról, de a nagy tehénészetek is egyik a másik után szünetetnek be üzemiüket; akkor érthetővé válik a tejhiány, amely főleg a nagy városokban elviselhetetlen, ahol csak a csecsemők, 2 évesnél kisebb kora gyermekeknek, betegeknek jut belőle minimális mennyiség.

Hasonlítsuk össze a gabonát, termelő gazda munkáját, koczkázását, kezdve attól, amíg kétszer, háromszor megszántott, boronált, hengerolt földbe elvetett mag kikél, kiállja a földben a kártevők — egér, cserebogár, hesegeti légy — pusztításait, a tél fagyát, a tavaszi szárazító szelek, esetleges földárja kártételeit, aratás alk megéri, 4—5-szörösen megnövekedett munkabérral learatva kalangyákba, innen igen gyakran az esős időjárás folytán megkárosodva kicsépeltek és zsákba kerül, annak a malomnak a munkájával, amely azt a gazdától 42—38 K maximális áron átvéve megőrli, 96, 60 és 42-20 K árral a kereskedőnek, ez ismét illő haszonnal a fogyasztóhoz juttatja.

Katonai közérő az erdélyi földek megművelésére.

— Rónai Elemér az erdélyi polgári biztos. —

Az erdélyi vármegyék földjeinek megmunkálásából a katonák is kivesszik a részüket. Az oláh betöréssel megbolygatott és sok helyről elűzött lakosság visszatérése — bár az állandóan folyamatban van — még mindig nem eléggé intenzív és különösen nem elég bőséges ahhoz, hogy a visszatérő lakosság minden földet megművelhessen. Miután azonban fontos érdek fűződik ahhoz, hogy a bőtermésű erdélyi medencék ne maradjanak parlagos ebben az esztendőben, a miniszterium úgy rendelkezett, hogy az erdélyi hadtápkörlethez tartozó vármegyékben katonai közérővel műveljék meg azokat a földeket, a melyeket a lakosság munkaerő hiányában megművelni nem tud. A katonai közérő működésének ellenőrzésével országos polgári biztos bízott meg, a ki a polgári és katonai hatóságok között közös szervek útján intézi a közérő kirendelésével kapcsolatos ügyeket.

Rónai Elemér cs. és kir. kamarás, az erdélyi hadtápkörlet országos polgári biztosja ebben a kérdésben a következőképpen nyilatkozott:

— Minden reményünk meg lehet arra, hogy Erdélyben a tavaszi mezőgazdasági munkálatok sikeresen fognak befejeződni. A hadsereg, a hol arra szükség van, sürgősen bocsájt katonákat és lovakat a gazdák rendelkezésére, hogy azok minden földet megműveljenek. A polgári hatóságok nekem tesznek jelentést hogy hol, mennyi katonai közérőre van szükség s én ebben az értelemben teszek jelentést a katonai hatóságok-

nak, a mely egy tiszt vezetése alatt, megfelelő számú katonát bocsájt a polgári hatóság rendelkezésére. A katonai közérő parancsnoka egyuttal ellenőrzi a közérő jegyzőket, hogy azok a polgári közérőt elég intenzíven használják-e fel a mezői munkálatokra?

— A tavaszi munkálatok fontos kérdése mindenesetre sok nehézségekbe ütközik, de minden remény meg van arra, hogy megerősített munkával az ordélyi megyék földjei bevetve fogják várni a kalászérlelő meleget.

Postai tudnivalók.

A kereskedelemügyi miniszter rendeletileg intézkedett, hogy a közönség az orosz fogságban levő hadifoglyokkal tulságos sokszor és sokat ne levelezzen. Az orosz cenzurabizottságnál minden képzeltet felülmúló mennyiségben hevernek a hadifogságban levő katonai egyéneknek küldött levelek. Ennek a tarthatatlan állapotnak megszüntetése és a levelezéseknek címzetthez való eljuttatásának biztosítása érdekében a helyi postahivatal felhívja az érdekelt feleket, hogy az Oroszországban hadifogságban levő hozzátartozóinak legfőbb csak kéthetenként és akkor is csak a legszükségesebb dolgokról levelezőlapon röviden írjanak. Mert a hadifoglyokra is sokkal előnyösebb, ha kéthetenként írt rövid közleményt biztosan megkapják, mint hogyha a sürűn írt levelezéseket egyáltalán nem kapják meg. A levelezésnél a magyar nyelvet lehetőleg mellőzzék, mert az orosz cenzura kevés magyar cenzor felett rendelkezik és tapasztalat szerint a magyar levelezésnek csak igen csekély része jut el reálítottási helyére. A levelezéshez főleg a német, francia vagy angol nyelvet használják.

Munkakerülő cigányok.

— Panaszos levél. —

Ha valakinek Székelyudvarhelyen a vasuti állomás felé vezet az útja — különösen olyan napokon — mikor vöröfényűvel süt a nap, mintegy 80—100 drb. munkátlan, henyelő és dologkerülő cigányt lát az állomás körül settenkedni, heverészni. A tavaszi enyhe napokon ideszokták kirándulásokat rendezni és mohó vágygal várják a vonat megérkezését, minek megtörtéte után nagy dirrel-durral, — amint ezt már megszoktuk — oszladoznak a mezők oldalai felé és folytatják a napfürdőzést a tőlük kitelhető festői élvezettel.

Ha béke idők volnának talán még megjárna, mert megszoktuk az emberiség e tücsökbogarait közöttük, de most, mikor minden békának, minden Isten verte nyomorúnak a munkaszerszám soha nem eshetik ki a kezéből és a kis gyermek-től a legbajlottabb korig mindenki lelkiismeretesen teljesíti kötelességét, most ezeket a semmiházi népséget így megtérni a maguk évszázados dologtalanúságában, bűn önmaguk ellen.

Mindnyájan megfeszített erővel és idegzettel dolgozunk, s ugyancsak megnézzük mindazokat, kiket a drága időkben sétálni látunk. Hogy történhetik meg tehát a dologtalan népségnek nap-hosszant való lári-fáriszkodása és ha ömaga kezdeményezéséből nem lát munkához, miért nincs egy szál rendőr, ki szétugrasztaná őket, hogy legalább ne botránozkodnak meg seuki a munkátlanság e szemérmelen mutatványain.

Tudjuk, hogy munkára alig szorítható fajzat! De hát miből él? Kinek van olyan korlátoltsága, ki nekik a kolduláskor alamizsnát osztogat és vajjon miből is adhat, mikor minden napuk ki van szabva a csekélyke porció. A mindennapi megélhetés kiutja csakis a megengedhetetlen kapuk felé gravitál, amit lassan tartanunk egyáltalán nem tanácsos, de nem is szabad.

Munkára kell szorítanunk őket s ha a háboru egy emberének más feladatot nem tűzünk ki, miut csakis azt, hogy ezt a népet állandó felügyelet alatt tartsa és munkára hajtsa, ez is hozzájárul a

nagy gép mozgatásához a háboru sikerét illetőleg.

Munkaalkalom bőven van, munkás kevés. Oja kell állítani őket s következetesen ott megtartani, ahol a munkaalkalom munkásokra vár. A városnak kellene őket monopolizálni s kordában tartani, mert a cigány-kérdést ugye tudjuk másképp megoldani, mint csakis azzal, ha a cigányságra a kényszer munka iskoláját ráhuzzuk s őket bármily eszközökkel, de munkára szoktatjuk.

HIREK.

Székelyudvarhely, Április 22.

A Magyaros.

— A 10. honvédgyalozezred nagy napja. —

A m. kir. 10. sz. honvédgyalozezred az egész háboru alatt minden alkalmnal eredményesen harczolt. Ez év márcziusában az a nehéz, de dicsőséges feladat hárult rá, hogy az Uz és a Ciohános-völgy közt fekvő magaslatot, a Magyarost a hadászati szempontból igen fontos keleti és nyugati magaslatokkal együtt elragadja az oroszoktól.

Az ezred minden embere át volt hatva a feladat fontosságától és az ezred önbizalma, lelkesedése már az előkészítő gyakorlatoknál megnyilatkozott, de különösen a nagy harcászati zárógyakorlatoknál. A gyakorlaton elsajátított harczmód, amellyel az ezrednek a Magyarost vissza kellett hódítania, hártalan önbizalommal, öntudattal és lángoló harczkedvvel töltötte el mindeki lelkét. A parancsnokok mindent elkövettek, hogy a döntő sikert biztosítsák. Mikor az ezred márczius 3-án a Magyaroson és a szomszéd magaslatokon elfoglalta állásait, amelyek közvetlenül az ellenség előtt voltak, türelmetlenül és végsőkig fokozott lelkesedéssel várták a támadási parancsot. Mindenki agyában csak ez a gondolat égett: a támadás sikerülni fog, sikerülnie kell.

Az időjárás miatt ki kellett tolni a támadást, de ezalatt az idő alatt a tiszték és a legénység kellő tájékozódást szerezhettek az egész helyzetről, úgy, hogy a támadás napján nem aludt volna ember, aki zavarban lett volna feladatának megoldása miatt.

Márczius 8-án reggel végre elhangzott a távbeszélőn a parancs: „Maj!” — Ennyi volt az egész. A többi az ágyuk, aknavetők, gránátvetők, géppuskák, kréziigránátok, puskák és szuronyok dolga volt.

Az ezred — mint középső rohamcsoport — három rohamoszlopban állt a Magyaros-magaslattal szemben. Jobbra tőle, a Lipossal szemben és balra, a Söverjessel szemben más rohamcsoportok álltak, amelyekhez megint 10. honvédgyalozezred-beli roham századok voltak beosztva.

A középső rohamcsoportnak az volt a feladata, hogy az ellenséges vonalakat áttörjék és kétoldalt felgöngyölítsék.

A Magyaros és a Söverjes közt emelkedik a meredek, sziklás „Névtelen Csucs” (1370 méter), ennek megrohanására a 7. századot szemelték ki. A századnak az eredeti terv szerint már délelőtt 10 órakor kellett volna fölfejlőnie és előnyomulnia, hogy 11 órakor elérje a kupot és kitűzze rá a Mezőkövesd által ajándékozott lobogót, azután támogassa a szomszéd rohamoszlopokat. Pompás ágyu és aknavetőtüzelésünk pusztító hatással volt az akadályokra, a védelmi állásokra és magukra a védőkre.

En a páratlan tűzhatás annyira föllekesítette a rohamcsapatokat, hogy már valamivel 11 óra előtt előretörték.

A Névtelen Csucs meredek sziklafalán elsőnek kuszó járőr 11 óra előtt 10 perczel elérte az első ellenséges drótkadályt, amely nem volt szétlőve. A járőr átjárokot vágdalva mászott, kuszott az ellenséges árok felé.

A Magyaros nyugati lejtőjén hat géppuska volt föllállítva e roham század támogatására.

Tizenegy órakor előbbre helyezték az ágyu

és aknavet. A rohamoszádok az egész vonalon előretörték. Az ellenség puska- és géppuska-tűzéssel felelt. Az előbb említett hat géppuskánk oldalazó tűz alá vette a Névtelen Csucson do'gozó ellenséges géppuskákat és az ott összegyűlekezett tartalékokat. A további munka aztán gyorsan ment. A Névtelen Csucson vitéz rohamjárőrök két ellenséges géppuskával harcoltak. Az egyik géppuska legénysége elismerésre méltó vitézséggel kitartott, amíg az utolsó ezél embert is megölték kézigránájaink.

A Névtelen Csucs megszállásával egyidejűleg a középzó rohamcsoport áttörte a Magyaros-magaslat orosz állásait, játzava megtört minden ellenállást, a géppuskákat és aknavetőket leszerelte.

Az a rohamoszlop, amelynek a Magyarostól keletre fekvő 1286 os magaslatot kellett elfoglalnia, ellenséges oldalazó tűz miatt átmenetileg nehéz helyzetbe került, amíg a géppuskatűzzel támogatott rohamjárőrök fel nem göngyölték az ellenséges vonalat, foglyul ejtve egész állományát.

A legkeményebb munkája egy a Lapos-csoporthoz beosztott századnak volt. Kiindul hadnagy parancsnoksága alatt, mert az ellenség itt az utolsó lehellelég védekezett. A század mégis áttörte sz állásokat, nehéz kézigránáharcban leküzdötte az oroszokat, elszákmányolta a géppuskákat és az árok életben maradt embereit elfogta. Ekkor történt az, hogy Bíró zászlós, egyik rohamjárőr parancsnoka, megsebesült. Mikor emberei hozzáiettek, hogy bekötözzék, azzal háritotta el őket: „Előre, fiúk! Első a kötelesség!”

(A sajtóhadiszállás enged.)

A társadalom áldozatkészsége. Az Udvarhelyi Híradó újabban a következő adományt vette és hálásan nyugtázza:

Katonák özvegyei és árvái részére: Boros János Zsigmond-telepi vállalkozó 10 K.

Kitüntetések. Ferencz Szalvátor főherceg, mint a Vörös Kereszt-egylet védőköhelytése, a háboru alatt a katonai egészségügy körül szerzett kiváló érdemeik elismerésül a Vörös Kereszt hadiékítményes II. oszt. diszjektivényét díjmentesen adományozta: Dr. Josif Lázár segédorvosnak, Dr. Kenyeres Artur népl. főorvosnak, Szabó Vilmos századosnak, *Veszélv-sáky* Gábor táborig lelkésznek; a Vörös Kereszt hadiékítményes ezüst díszérmét: Slavkovits Norbert egészségügyi zászlósának, Seidl János népl. őrmesternek, Rauch Rudolf tart. őrmesternek; a Vörös Kereszt hadiékítményes bronz díszérmét: Papp György tart. szakaszvezetőnek, Telegdy Géza szakaszvezetőnek.

A nyári időszámítás. Folyó év április hónap 15-ről 16-ra hajló éjjel a „nyári időszámítás” lépett életbe. Ebből kifolyólag a vasuti órák április 16-án reggeli 2 órakor egy órával előre, szaz 3 órára igazítottak. A menetrendek a nyári időszámítás bevezetése folytán nem változnak.

A lisztadagok leszállítása. Az erdélyrészi közlelmezési biztos elrendelte, hogy az ellátatlan lakosság lisztjárdóságának napi fejadagját a rendezett tanácsu városokban napi 170 grammra kell leszállítani. A szükségleteknek ehhez képeat való megszorított számítását és a lisztutalványok megfelelő beosztását a városi tanács most foganatosítja.

Lentermelés. A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara felhívja a mezőgazdák figyelmét — saját érdekükben — azon körülményre, hogy előreláthatólag nemsokára befejezést nyer ezen irtozatos pusztításokat végző hadjárat és azután bizony sok időbe fog kerülni, míg a nyers anyagok, — közte a len is — kellő mennyiségben rendelkezésükre fognak állani. Eddig leginkább külföldi lenből készült fonalakat dolgozott fel a magyar lenszövőipar, de a háboru után a külföld elsősorban a saját belföldi szükségletét fogja fedezni és így egész bizonyos, hogy len nélkül maradunk. Már most kell gondoskodni arról, hogy ilyen anyagok, amelyek itt a belföldön kellő mennyiségben nem természetnek, itten termel-

tessenek, s különösen a len olyan termelési ág, amely igen rentábilis és ennek a mi tá'junk is nagyon megfelelő. Eneélfogva úgy az ország, mint saját érdeke is, hogy a lentermesztés minél intenzivebb legyen.

A király keresztapasága. Szép és ritka kitüntetésben részesült *Sealthmáry* Lajos és neje Sándor Ida áll. tanítópár. Ugyanis december 30-án a királyi koronázás napján született egy kis fiuk, akit Károlynak határoztak keresztelni. Az apa mint közös hadseregbeli szolgálatban levő hadnagy, közös olhatározás szerint a keresztapa és keresztanyai védnökség elfogadására megkérte a Fekéges királyi párt. A meghívást Ő Felsőgeik elfogadták és 500 K ajándékot küldtek a kis keresztfiu részére. Ohajtjuk, hogy a kitüntetett kis Károly éljen sokáig, legyen ő is egykor (des házánk tevékeny közhasznu polgára.

Közügyülés a megyeházán. Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottsága tavaszi rendes közgyűlést f. hó 30-án, hétfőn, délelőtt 10 órakor kezdődőleg tartja meg. A kibocsátott tárgysorozat 110 pontból áll és miniszteri leiratokat, hivatalos előterjesztéseket, városi és községi ügyeket és átiratot ölel fel.

Hősök emléke. A következő sorok közlésére kértek föl: A homoródujfaluai ifjusági egyesület, a háboruban elesett hőmeink emlékének megörökítése javára, Homoródujfalun, Okládon és Székelyszomboron színi előadást tartott. Ezek az erkölcsi és anyagi sikert ért előadások összesen 683 K 20 fillért juttattak a nemes célra. Míndazoknak, kik egyesületük munkáját támogatták, valamint az alább felsorolt nemes adakozóknak, kik ez alkalmakkor felülfizettek, ez uton mordunk hálás köszönetet adományaikért. Felülfizettek: Dr. Szabady Lajos tb. főorvos, Tamás Péter tb. főszolgabíró, Koncz Károly ügyvéd 4—4 K-t; Szabady Tivadar főszolgabíró 3 K-t, Kelemen Kálmán j. bíró, Fogarassy Lajos jegyző, Pál Ferencz esperes, Bedő József tanító, Horváth József könyvelő, Fekete Mihály, Molnár Gyula 2—2 K-t, Cseke János, Albert József 1-20—1-20 K-t, Máté Mózes, Török Sándor, Benedek József feladó, Cseke András, Vas Ferencz 80—80 fillért. A nemesszivű adományok nyomán létesülő örök emlék keltsen a szívekben igaz hazaszeretet, s neveljen bátor, önfeláldozó hőseket. Siketes Sándor áll. tanító.

A vízvezetési próbakut szivattyuzását a városi főmérnök utasításai és ellenőrzése mellett a mult szombaton délután megkezdették. A cél annak megállapítása, hogy a kut milyen bőséggel vízzel rendelkezik, s hogy érdemes-e a vízvezeték létesítésénél erre és a még hasonló két újabb kútra számítani? A vizkivételi munkálatok éjjelnappal szünet nélkül még mintegy két hétig eltartanak.

Frontkabaré. A könnyebb s itt ott nagyon is könnyű fajsúlyu muzsa szolgálatában áll ez a fővárosi kabaré — művészekből és művésznőkből összetoborzott frontkabaré. Mulattatni, szórakoztatni akar közvetlenül a front mögött, hogy a hadi árva és özvegyek számára jótékonytárgyat gyakoroljon. Ezzel a céllal jött el hozzánk is s a Budapest szálló nagytermében rendezett három vendéglátékával ennek a célnak fényesen megfelelt. Gazdag és változatos műsorával, mely minden nivóssága mellett itt ott bizony — tulborsos, mindhárom estén nagy közönséget toborzott. Kaczagtunk sokat, taps is volt bőven s ebből a szereplők mindenikének nagy pazarsággal jutott. Igazság szerint a társulat minden tagját meg kell dicsőrnünk. Mégis főlemlítjük, hogy a sok dicsőrendő között legjobban tetszettek *Ricza* Marcsa, *Sándorffy* Mauczi, *Perlaky* René, *Szűcs* László és *Gergely* Lajos énekszámai, *Sziklai* Bend, *Szögyén* és *Györgyi* tánczprodukeziói és *Vécsey* Miklós hasbeszélő mutatóványai. Az egyes előadókat *Szöke* Szakáll konferálta be szellemesen.

A városi tehénállományt összeirták. Székelyudvarhely város területén a teheneket összeirták s az összeírásai lajstrom f. hó 30-ig a városi tanácsnál közszemlére van kitéve, s az a hivatalos óra alatt megtekinthető. Esetlegesen észrevétel írásban adható be.

Az államvasutak teherforgalma. Az államvasutak állomásain mindeuféle élelmiszereket és élelmiszerek előállítására rendelt árukat, gabonát, lisztet és egyéb élelményt, cukrot, kávé, asztalszilvát, cecetet, bort, mért, pálinkát, stb., továbbá egészségügyi anyagokat, tüzelő és világító anyagokat, dohányt és dohánygyártmányokat, valamint dohánygyári, szertári cikkek, mindeuféle göngyöleteket, beleértve a zsákokat is, mindeuféle takarmányt és takarmányfélét, végül minden vasuti állomáson megtehető fontosabb használati cikkek, mint gazdasági gépeket és eszközöket, részállézat, kenőolajat, gyufát, enyvet, szappant, mindennemű papírt, mézot, cementot, zomárczedényt, stb. bármely mennyiségben való szállításra akadálytalanul felvesznek. A vasuti szabályok értelmében a berakáshoz igényelt vasuti kocsikat feladó tartozik a feladási állomáson szabályszerűen megrendelni. A szabályszerűen megrendelt kocsik a lehetőséghez mérten kiállítatnak. A kocsikiállítást illető esetleges panaszok a feladási állomás feloltes üzletvezetőségéhez nyújtandók be.

A rekvirálási jegyek beszoigáltatása. A megye alispánjának intézkedésére a városi hatóság közhírré teszi, hogy mindazok a rekvirálási jegyek, melyeket a lakosság a mult évben gabona és lisztből adott, sürgősen beszoigáltatandók a Kossuth u. 44. sz. alatt, hogy azok ellonértéke megtérítéséről a hatóság sürgősen gondoskodjék. A katonaság által kiállított részletes átvételi elismervények beszoigáltatása azért szükséges, mert a Hadi termény részvegytársaság csak annak ellenében fizeti ki a liszt, vagy gabona árát.

Áteresztők ujraépitése. A székelyudvarhelyi áll. építészeti hivatal a székelyudvarhelyi—brassói állami közuton levő 25, 26, 47, 48, 116 és 117. számú áteresztők ujjaépitési munkáinak biztosítása céljából versenyárgyalást hirdet. Ajánlatok tehetőek külön-külön az egyes műtárgyakra is. A munkák előirányzott költsége; 2797 kor. 76 fill., 3457 kor. 11 fill., 1719 kor. 60 fill., 1693 kor. 56 fill., 1913 kor. és 1533 kor. 72 fill. A munka előirányzott összes költsége 13 114 K 81 fillér. A versenyezni óhajtok felhivatnak, hogy „Ajánlat a székelyudvarhelyi—brassói állami közuton levő 25, 26, 47, 48, 116 és 117. számú áteresztők ujjaépitési munkáira” felirással ellátott, pecséttel lezárt borítékba helyezett ajánlataikat május hó 14-ik napjának d. e. 10 órájáig az épít. hivatalhoz nyujtsák be.

A kávé ára érvényben marad. Az országos közlelmezési hivatal 31 450—917. számú rendelete értelmében közhírré teszi a hatóság, hogy a kávé jelenlegi legmagasabb árai május 16-ig érvényben maradnak.

A rubel értéke. A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara felhívja figyelmét az érdekelteknek, hogy a rubel értéke 8 korona 35 fillérben lett megállapítva.

Udvarhelymegye hadisegélye. Udvarhelyvármegye közönsége részére hadisegély címén márczius hó végéig 15 599,280 K utalványoztatott, melyből 4 863,117 K-t töröltek s így tényleg kifizettetett 10 736,162 K. Ideiglenes segély 585 esetben 98,318 K utalványoztatott ki.

Feloltes szerkesztő: BECSEK ALADÁR.
Kiadja: a Becsek D. Fia könyvnyomda.

Eladó a Kossuth-utca 77. szám alatti épületes belsőség. Értekezni lehet Dr. Kassay F. István ügyvéddel
Bethlen-utca 7. szám alatt.

Kadicfalván

özv. Gergely Jánosné bentvalója telekkel együtt örökáron eladó. Bővebb felvilágosítás ott a plebánián.

Deák-tér 12 szám alatt egy három szakaszból álló faszín eladó sürgősön. Házi butor szintén eladó. Üzlethelyiség és lakás kiadó. Értekezhetni lehet a tulajdonossal Gáspár Ferenczcel, esetleg Kolláth Lajossal.